

SYNAKSARION SOBOTY V TYGODNIA WIELKIEGO POSTU SOBOTA AKATYSTU

Stichosy:

Pieśniami niemilkącymi dziękczynnie
miasto całe odważnej w bojach śpiewa Hetmance.

Dzisiaj świętujemy Akatyst do Najświętszej Władczyni naszej Bogurodzicy z następującego powodu. W czasach autokratycznych rządów w Bizancjum cesarza Herakliusza¹, król Persji Chosroes² widząc, że państwo greckie jest osłabione po rządach tyrana Fokasa³, posłał jednego ze swoich dowódców, o imieniu Szarbaraz⁴, z wielkim wojskiem, żeby podbił wszystkie wschodnie prowincje cesarstwa. Chosroes próbował zrobić to już wcześniej, zniszczywszy około stu tysięcy chrześcijan, których Żydzi wykupywali od niego i zabijali⁵.

Głównodowodzący Szarbaraz zdobył cały Wschód⁶ i doszedł aż do samego przedmieścia Konstantynopola, zwanego Chalcedon⁷. Cesarz Herakliusz z powodu wyczerpania się zapasów złota przetopił święte naczynia kościelne na monety dla większej i lepszej wypłaty żołdu. Płynąc Morzem Czarnym do ziemi perskiej podbił ją i całkowicie zwyciężył Chosroesa z pozostałymi wojskami.

¹ Herakliusz (ok. 574-641), cesarz wschodniorzymski (bizantyjski) panujący w latach 610–641. Syn Herakliusza, egzarchy afrykańskiego z Kartaginy, założyciel dynastii heraklijskiej.

² Chosroes II Parwiz (?-628), władca z dynastii Sasanidów panujący w latach 591-628, syn Hormizda IV.

³ Fokas (ok. 570-610), cesarz bizantyjski w latach 602-610. Władzę zyskał w wyniku buntu żołnierzy nad Dunajem. Władzę stracił również w wyniku buntu. Jego szczątki spalono na stosie. Nowym cesarzem został młody Herakliusz.

⁴ Szarbaraz (?-630), słynny wódz perski, głównodowodzący za rządów Chosroesa II. Imię Szarbaraz znaczy „Odyniec Imperium” i jest prawdopodobnie tytułem. W latach 613 i 614 zdobył Damaszek i Jerozolimę. Pokonany w kontrofensywie cesarza Herakliusza został następnie, dzięki bizantyjskim zabiegom dyplomatycznym, skłoniony do neutralności w wojnie, co zapewniło Bizancjum ostateczne zwycięstwo. 27 IV 630 obalił Ardaszira III i uzurpował tytuł szacha. Zawarł z Bizancjum honorowy pokój, wkrótce jednak zginął zamordowany. Bratem Szarbaraza był inny sławny wódz Szahin, który w 614 roku wkroczył do Chalcedonu.

⁵ W 613 roku Persowie z pomocą Żydów zdobyli Damaszek, w 614 roku padła Jerozolima, a tamtejszy patriarcha Zachariasz wraz z 35 tysiącami chrześcijan został uprowadzony, żołnierze perscy zabrali relikwię Krzyża Świętego. W 619 roku padła Aleksandria. Żydzi, którzy widzieli w Persach swoich wyzwolicieli, rozpoczęli grabież chrześcijańskich posiadłości, mordowanie i sprzedawanie w niewolę chrześcijan oraz odbudowę Świątyni Heroda w Jerozolimie. Wkrótce jednak Persowie zmienili politykę wobec chrześcijan.

⁶ Czyli Kapadocję, Syrię, Palestynę, Libię i Cyrenajkę.

⁷ Chalcedon, starożytne miasto portowe założone przez greckich kolonistów z Megary w 676 r. przed Chrystusem nad azjatyckim wybrzeżem Bosforu w krainie Bitynia. Miasto znajdowało się na półwyspie Chalcedońskim u wejścia do cieśniny Bosfor, prawie dokładnie naprzeciw starożytnego Byzantionu, późniejszego Konstantynopola.

Wkrótce Kawad⁸, syn Chosroesa, zdradziwszy swego ojca zagarnął władzę i zabiwszy Chosroesa zawarł pokój z cesarzem Herakliuszem. Tymczasem kagan⁹ Awarów¹⁰, który rządził także Scytami¹¹, dowiedziawszy się, że cesarz odpłynął na Morzu Czarnym, naruszył pokój z Grekami, przyprowadził stutysięczną armię i podszedł do Konstantynopola od strony zachodniej, wygłaszając bluźnierstwa i groźby. Nagle całe morze zapełniło się okrętami, a ziemia niezliczonym wojskiem, piechotą i konnicą.

Patriarcha konstantynopolitański Sergiusz pocieszał lud przekonując, żeby nie tracił nadziei i sił, ale z całej duszy całą nadzieję złożył w Bogu i w Jego Przczystej Bogurodzicy. Patrycjusz o imieniu Bonus, który był wtedy prefektem miasta, ze swej strony przygotowywał wszystko potrzebne do obrony. Trzeba bowiem, żebyśmy z pomocą Bożą robili wszystko, co jest możliwe. Patriarcha natomiast z całym ludem, wzięwszy święte ikony Bogurodzicy, obchodził miasto na murach obronnych, tym samym umacniając je. Ponieważ Sarbar podszedł ze wschodu, a kagan z zachodu, żeby spalić przedmieścia miasta, to patriarcha znowu obchodził miasto na murach, niosąc Nie ręką ludzką uczynioną Ikonę Chrystusa, czcigodne i życiodajne drzewo Krzyża oraz czcigodną szatę Bogurodzicy. Kagan scytyjski od strony lądu oblegał mury Konstantynopola z niezliczonym mnóstwem po zęby uzbrojonych żołnierzy. Wrogów było tylu, że jeden Grek walczył z dziesięcioma Scytami. Jednak Niezwyciężona Hetmanka pomogła nielicznym żołnierzom, którzy znaleźli się w Jej świątyni, zwanej „Źródło Życiodajne”, w rozgromieniu wrogów, którzy przewyższali ich ilością. Od tej chwili Grecy nabrali odwagi i rozradowali się, i z pomocą Niezwyciężonej Hetmanki, Matki Bożej, cały czas zwyciężali wrogów. Mieszkańcy miasta próbowali zawrzeć pokój, ale ich propozycja została odrzucona. Kagan odpowiedział: „Nie oszukujcie się wierząc w waszego Boga, gdyż jutro i tak ja zdobędę wasze miasto”. Usłyszawszy to, mieszkańcy wyciągnęli do Boga ręce, modląc się.

Porozumiawszy się, kagan i Szarbaraz z lądu i z morza uderzyli na miasto, chcąc zdobyć je podstępem, ale tylu ich żołnierzy zostało zabitych przez

⁸ Kawad II (?-628), władca z dynastii Sasanidów, panujący w 628 roku, syn Chosroesa II Parwiza. Wyniesiony na tron przez generałów i dostojników, kazał zabić ojca i swoich szesnastu braci. Ofensywa Bizancjum w 628 roku zmusiła Persję do zaprzestania dalszej walki i Kawad II szybko zawarł traktat pokojowy. W wyniku działań wojennych Armenia, Mezopotamia rzymska, Syria, Palestyna i wracały pod panowanie Bizancjum. Po zaledwie kilku miesiącach sprawowania władzy Kawad zmarł. Pozostawił jednorocznego syna, którego powierzył opiece cesarza Heraklisza.

⁹ Kagan (chan chanów, wielki chan), tytuł pochodzenia mongolskiego lub nawet słowiańskiego, używany przez władców mongolskich, tureckich, chazarskich, awarskich pretendujących do władania kaganatem, czyli grupą skonfederowanych plemion lub państw. W latach 617-630 czasie kaganem Awarów był Onogunduri.

¹⁰ Awarowie, koczowniczy lud mieszanego pochodzenia ugro-ałtajskiego, który w połowie VI wieku pojawił się w Europie. Utworzone przez Awarów państwo Kaganat Awarów zasłynął na przełomie VI i VII wieku łupieżczymi wyprawami głównie przeciwko Bizancjum. Po upadku kaganatu na początku IX wieku Awarowie stopniowo zaniknęli.

¹¹ Scytowie, koczownicze ludy irańskie, wywodzące się z obszarów pomiędzy Altajem a dolną Wołgą, zamieszkujące od schyłku VIII lub od VII w. przed Chrystusem północne okolice Morza Czarnego. Byli spokrewnieni z Sakami i Sarmatami.

Greków, że żywi nie nadawali spalać zwłok. Monoksyliny¹² pełne żołnierzy wraz ze wszystkimi wrogimi okrętami rozbiły się w zatoce zwanej Złoty Róg, naprzeciw świątyni Bogurodzicy w Blachernach, gdy nagle na morzu podniosła się straszna burza i morze rozstało się. W ten sposób okazany został sławny cud Przejrzystej Bogurodzicy: morze wyrzuciło wrogów na brzeg w Blachernach i mieszkańcy szybko otworzywszy bramy miejskie, wszystkich ich od razu zabili, przy czym nawet kobiety i dzieci odważnie rzucili się na wrogów. Dowódcy Awarów uciekli, płacząc i krzycząc.

Miłujący Boga mieszkańcy Konstantynopola oddając dziękczynienie Bogurodzicy, całą noc śpiewali Jej akatyst za to, że zachowała ich i cudowną mocą dała zwycięstwo nad wrogami. Od tego czasu na pamiątkę tak przedziwnego cudu Kościół przyjął to święto, aby zanosić chwałę Matce Bożej w tym dniu, gdy Ona odniosła zwycięstwo. Pieśń ta nazywa się akatyst, czyli śpiewana stojąc, gdyż duchowieństwo konstantynopolitańskie i cały lud wtedy śpiewali ją stojąc.

Po upływie trzydziestu sześciu lat, za panowania cesarza Konstantyna Pogonatos¹³, Hagaryci¹⁴ znowu przyszli z niezliczonym wojskiem, napadli na Konstantynopol i usiłowali zdobyć to miasto przez siedem lat. Kiedy zimowali w krainie Kyzikos¹⁵, wielu z nich zginęło. Po tym zrezygnowali z walki i wrócili ze swoim wojskiem, lecz wszyscy utonęli w morzu zwanym Syllaion¹⁶.

Trzeci raz za cesarza Leona Izauryjczyka¹⁷ Hagaryci znowu w ilości przewyższającej sto tysięcy, najpierw rozbili Królestwo Persji, potem Egipt i Libię. Przeszli Indie, Etiopię i Hiszpanię, w końcu podpłynęli do Konstantynopola na tysiącu ośmiuset okrętach. Otoczywszy miasto Hagaryci zamierzali natychmiast je zniszczyć. Kapłani miejscy niosąc święte drzewo czcigodnego i życiodajnego Krzyża oraz czcigodną Ikonę Bogurodzicy Hodegetrii, obchodzili miasto po murach, ze łzami modląc się do Boga.

Arabowie postanowili podzielić się na dwie części w następujący sposób: jedni walczyli z Bułgarami i padło ich w walkach ponad dwadzieścia tysięcy, a innym, którzy zostali w celu zaatakowania Konstantynopola, drogę zagroził łańcuch przeciągnięty od Galaty¹⁸ do murów Konstantynopola. Gdy doszli do

¹² Łódka z jednego wydrążonego pnia drzewa.

¹³ Konstantyn IV Pogonatos (649-685), cesarz bizantyjski w latach 688–685. Z inicjatywy Konstantyna IV zwołano w 680 r. Sobór Konstantynopolitański III.

¹⁴ Czyli Arabowie. Nazwa utworzona od imienia Hagar, niewolnicy Abrahama i matki Izmaela.

¹⁵ Kyzikos, kolonia Miletu na azjatyckim wybrzeżu Morza Marmara, we Frygii w kraju Dolionów, na przyłądkiem łączącym półwysep Arktonneos z kontynentem.

¹⁶ Syllaion to właściwie twierdza nad Morzem Śródziemnym w Pamfilii, krainie w południowej Azji Mniejszej, rozciągającej się pomiędzy Licją i Cylicją, od morza do gór Taurus, graniczącej od północy z Pizydją.

¹⁷ Leon III Izauryjczyk (680-741), cesarz bizantyjski od 717 roku do śmierci, pierwszy władca z dynastii izauryjskiej. Pochodził z niższych warstw społecznych. Urodził się w rodzinie wieśniaka w 675 roku w Germanikei na północy Syrii. W 726 roku Leon wystąpił przeciwko kultowi ikon, rozpoczynając długi okres ikonoklazmu.

¹⁸ Galata (dawniej także *Pera*), dzielnica Konstantynopola, położona w europejskiej części miasta, na północnym brzegu Złotego Rogu. W czasach bizantyjskich na terenie Galaty znajdowało się miasto, pomiędzy nim i Konstantynopolem rozciągany był łańcuch broniący wstępu do zatoki Złoty Róg, w której znajdował się port okrętów bizantyjskich.

miejsca zwanego Sosthen, powiał wiatr północny i wiele ich okrętów rozbiło się, a na pozostałych zaczął się tak straszny głód, że Hagaryci zaczęli jeść ludzkie ciała i wszelką nieczystość. Następnie rzucili się do ucieczki i dopłynęli do Morza Egejskiego, gdzie wszyscy ze swymi okrętami zginęli w głębinach morza, bowiem z nieba spadł wielki grad, wywołał fale na morzu i poprzebijał smolone okręty. W ten sposób zginęła wielka ilość okrętów wojennych, ocalały tylko trzy, żeby opowiadano o tym, co się wydarzyło.

Ku czci wszystkich tych przedziwnych cudów Przekzystej Bogurodzicy obchodzimy dzisiejsze święto. Akatyst otrzymał swoją nazwę od tego, że wtedy całą noc ludzie stojąc śpiewali pieśń Matce Boga-Słowa, podczas gdy na innych służbach według Typikonu można siedzieć, to w dzisiejszym dniu świątecznym wszyscy stojąc słuchamy Pochwały Bogurodzicy.

Chryste Boże, dla wstawiennictwa Przekzystej Twojej Matki, Niezwyciężonej Hetmanki, wybaw nas z nadciągających ze wszystkich stron pokus i zmiłuj się nad nami, albowiem Ty jeden jesteś Przyjacielem człowieka. Amen.